

IRODALMI SZEMLE.

Petőfiről.

Tanulmányok. Irta *Csernátóni Gyula*. Kolozsvár, 1900. 8° 111 l. Ára 2 korona.

Ez értékes és szép kiállítású könyvben, a mely Ajtai K. Alberi könyvnyomtatójából került ki, hat becses tanulmány van. Csernátont évek hosszú sora óta foglalkozik a nagy költő életével és költészetével. Ferenczi Zoltán és Korbuly József társaságában ő indította meg a Petőfi-Múzeumot, hogy legyen gyűjtője az adatoknak és részletmunkálatoknak egy majdan megírandó nagy Petőfi-életrajz számára. Szeretettel mélyen el tárgyába s tudással és éles ítélőtehetséggel fog a dologhoz. Az első cikknek címe: *Petőfi egyénisége*. Ebben rá mutat, hogy Petőfi egyénisége, emberi mivolta, minő kevésé van mindeddig megvilágosítva, tisztába hozva. Keresi ennek okát s megállapítja a módszert, a melylyel e hatalmas egyéniséget a maga igaz valóságában megrajzolhatja. Mindazokra nézve, a mi a Petőfi lelki világára tartozó megfigyelésekből a kortársak följegyzéseiben hiányzik, kizárólag műveire vagyunk utalva. Szerencsére ezekből épűgy nyomon lehet kísérni lelki fejlődését és megrajzolni pszichologiai egyéniségét, mint életrajzi adataiból külső életének folyását. Mert Petőfinak nemcsak nagy önérzete, hanem nagy önismerete is volt és munkáiban lelki emótióiról is hasonló őszinteséggel ad számot, mint külső körülményeiről. Az utolsó cikkelyben pedig, *Petőfi a nép-regében*, felhívja a figyelmet a nép közt keletkezett Petőfi-mondákra s izelítőül közöl egyet, valódi népies szív fel fogással és zamatos nyelven. Nem ismerem Péterfi Tamás gyűjteményét. Mindenesetre, annak alapján, megállapítván a helyszínén a közlemények hitelességét, szélesebb alapon lehetne már megindítani a gyűjtést.

A közbeeső négy cikkely a voltaképi kidolgozott tanulmány. *A prófétizmus Petőfi műveiben*, egy pillantást vetve a nagy bölcselők tanításaira a nagy szellemek sejtelmes jóslatairól, érdekesen mutatja ki Petőfi költeményeiből, hogy a költő előtt jövője majdnem világosan állt s már évekkel korábban megjósolta élete végét, oly híven és oly igazán, hogy az ember megdöbben, mikor a beteljesedés után olvassa a jóslatokat. *Petőfi hatásának főbb eszközei*-ben a szertelen hatás titkát az egyszerűségben találja. Nem mesterkélts sem a nyelvben, sem a verselésben,

sem a szerkezetben. S épen azért annyira világos és közvetlen, hogy a legigénytelenebb ember is megértheti. Hatásával egy másik nagy eszköze a keresetlen őszinteség és a sokoldalúság, változatosság. S le tudta bilincselni saját korának figyelmét korát visszatükröző költeményei által is. Nyelve az érzésekhez és gondolatokhoz simúl, ép úgy a versalakok. Igen becses és alapos tanulmányra valló a *Petőfi és az 50-es évek költői* című értekezés, a melyben különösen Petőfinek Szelesteyre, Lisznyaira, Székely Józsefre, Tóth Endrere és Tóth Kálmánra való hatását elemzi finom elmélel. *Petőfi vallásos és erkölcsi nézetei*-ben pedig meggyőzi az olvasót, hogy Petőfi nem úgynevezett vallásos költő ugyan, de azért van hite és emberszeretete, mely a természetből és családelelel sarjad. Istenben vetett hite és bizalma rendíthetetlen. Ha néha elfogják is a kételyek, csakhamar ismét megnyugszik, mert az isten fogalmával az igazságosság és czélszerűség fogalmát is egyesűlve látja. A mit ő tesz, az föltétlenül jól van téve és bírálatunkon kívül esik. Jósággal nyerhetjük meg szeretetét, stb. stb. Ép ily érdekesen foglalkozik erkölcsi nézeteivel és böleselmi irányával.

Szóval e könyv becses gyarapodása Petőfi-irodalmunknak. A mily alapos és mélyreható, oly világos, egyszerű. Eltanulta és alkalmazza a nagy költő e fent dicsért sajátosságát. Élvezetet és tanulságot szerez vele magának, a ki elolvassa.

V—y.

Franciaország.

— Irtá: *John Edward Courtenay Bodley* Fordította *Darvai Mór dr.*
Budapest. Az Akadémia kiadása. 1899. —

Courtenay Bodley angol író a 80-as évek vége felé határozta el, hogy Franciaországról, melynek intézményei és históriája iránt mindig különösen érdeklődött, nagyobb munkát fog írni, olyan formán mint a hogy Tocqueville tanulmányozta az amerikai újabb államok alakulásának keretében az emberiség fejlődését.

1890. májusában érkezett Bodley Franciaországba, azzal a tervvel, hogy egy-két évig megfigyelve a modern Franciaország állapotjait, az összegyűjtött anyagot hazatérése után Londonban fogja feldolgozni.

Hova-tovább belemélyedt a harmadik köztársaság kivételes eredeti politikai és társadalmi rendszerének tanulmányozásába, kénytelen volt belátni, hogy eddig szerzett és többnyire könyvekből mirített tudása egyszerűen elégtelen az egyre hatalmasabb körvonalakban megjelenő munka kidolgozására. És így történt, hogy tudósunk, ki eredetileg csak körutazást szándékozott tenni a szabadság, egyenlőség és testvériség földjén, *hét* teljes esztendeig tartózkodott Franciaországban.

Ebből az időből öt évet töltött Párisban. Érdekes a beayomás, melyet a világ fővárosa az angol publicistára tett. Minthogy azok a